

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 19/2005 vp

Hallituksen esitys Terveystenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtävien laajentamisesta koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä lokakuuta 2005 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen Terveystenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtävien laajentamisesta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 154/2005 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Pekka Järvinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- esittelijäneuvos Arja Myllynpää, Terveystenhuollon oikeusturvakeskus
- sosiaalineuvos Kirsti Riihelä, Etelä-Suomen lääninhallitus

- lääninlääkäri Jari Vepsäläinen, Itä-Suomen lääninhallitus
- hallintojohtaja Jaakko Penttinen ja tutkimusprofessori Petri Ruutu, Kansanterveyslaitos
- vt. ylijohtaja Juha Teperi, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus
- ylijohtaja Ilkka Suojarvi, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus
- erikoislääkäri Antti Jähkölä, Työterveyslaitos
- neuvotteleva lakimies Synnöve Amberla, Suomen Kuntaliitto
- puheenjohtaja Aino Penttilä ja hallituksen jäsen Vesa Ekroos, Terveystenhoitoalan Palvelujärjestöt TEPA ry
- toimitusjohtaja Antti Mähönen, Terveystspalvelualan Liitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi Terveystenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtäviä terveyspalvelujärjestelmän ohjauksen ja valvonnan koordinoimiseksi ja yhdenmukaistamiseksi sekä väestön perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi. Terveystenhuollon palvelujärjestelmän hajanaisuus ja perusoikeuksien toteutumisen varmistaminen on lisännyt paineita pääosin lääninhallitusten toteuttaman terveyspalvelujen ohjauksen ja valvonnan tehostamiseksi. Tavoitteena on, että palvelut tuotetaan laa-

duksaasti, tehokkaasti ja taloudellisesti. Tämä edellyttää valvontaa koskevan lainsäädännön osittaista uudistamista ja täsmentämistä sekä valtakunnallisesti yhdenmukaista ohjausta. Ohjauksen ja valvonnan voimavaroja on myös tarpeen lisätä.

Terveystspalvelujen valvonnan pääpaino on jatkossakin lääninhallituksissa, jotka toimivat alueellisesti hajautuneina lähellä palvelujen tuottajia. Esityksessä ehdotetaan, että Terveystenhuollon oikeusturvakeskuksen tehtäväksi

säädettäisiin lääninhallitusten toiminnan ohjaus terveydenhuollon toimintayksiköiden ja ammattihenkilöiden valvonnan periaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi. Tähän liittyen ehdotetaan, että Terveysterveyskeskusten oikeusturvakeskus voisi itsekin eräissä tapauksissa käsitellä ja ratkaista terveydenhuollon toimintayksiköitä koskevia asioita, kuten kanteluja. Samalla Terveysterveyskeskusten ja lääninhallitusten työnjakoa terveydenhuollon ammatinharjoittajien toiminnan ohjausta ja valvontaa koskevissa asioissa selkeytettäisiin.

Valvonnan ja ohjauksen selkeyttämiseksi ja tehostamiseksi ehdotetaan myös, että kanteluasioiden käsittely rajattaisiin sekä Terveysterveyskeskusten oikeusturvakeskuksessa että lääninhallituksissa pääsääntöisesti alle viisi vuotta vanhoihin asioihin. Jos kantelun tutkimiseen olisi eri-

tyiset perusteet, voisivat viranomaiset käsitellä myös yli viisi vuotta vanhoja asioita koskevia kanteluja.

Kunnallisten sosiaali- ja terveysterveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden valvomiseksi perustettu sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva perusturvalautakunta ehdotetaan lakkautettavaksi. Lautakunnan käytännön toimintamahdollisuudet ovat osoittautuneet vähäisiksi, eikä sillä ole ollut juurikaan mahdollisuuksia vaikuttaa kuntapalvelujen saatavuuteen. Uudistettaessa muutoin kunnallisen toiminnan ohjausta ja valvontaa voidaan perusturvalautakunta lakkauttaa tarpeettomana.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä syyskuuta 2006. Esitys liittyy valtion vuoden 2006 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan terveydenhuollon ohjauksen ja valvonnan tarve on viime vuosina lisääntynyt huomattavasti. Terveysterveyskeskusten ja lääninhallitusten valvontatapausten määrä on kasvanut 51 prosenttia vuodesta 2000 vuoteen 2004. Hallituksen esityksessä Terveysterveyskeskusten tehtäviä ehdotetaan laajennettavaksi ja lisättäväksi merkittävästi sen voimavaroja. Samalla terveysterveyspalvelujen valvonnan painopiste on tarkoitus säilyttää jatkossakin lääninhallituksissa. Sosiaali- ja terveysterveysvaliokunta pitää oikeusturvakeskusten tehtäväalueen laajentamista ja resurssilisäyksiä tarpeellisina. Toimivallan laajentaminen terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvonnasta myös terveydenhuollon toimintayksiköiden valvontaan on tarpeen sen vuoksi, että valvonnassa ilmenevät ongelmat liittyvät usein monitahoisiin tapahtumaketjuihin eikä vastuu ole kohdistettavissa yksittäisten ammattihenkilöiden toiminnan asianmukaisuuden tarkasteluun. Tällaisissa tilanteissa oikeusturvakeskus on tähän saakka joutunut siir-

tämään organisaatiossa noudatetun menettelytavan asianmukaisuuden arvioinnin lääninhallituksen käsiteltäväksi.

Terveysterveyspalvelujen valvonnan ongelmaksi kuitenkin jää nyt ehdotetun uudistuksen jälkeenkin alueellisten valvontaviranomaisten käytettävissä olevien voimavarojen vähäisyys. Lääninhallitusten sosiaali- ja terveysterveysosastojen asiantuntijoilla on jo nykyisin perinteisten valvontatehtävien ohella runsaasti kehittämis-, arviointi- ja koulutustehtäviä. Kehittyvä keskushallinnon ohjaus ja valvonta ei valiokunnan käsityksen mukaan yksinään riittävästi turvaa hallituksen esityksen tavoitetta ohjauksen ja valvonnan koordinoimisesta ja yhdenmukaistamisesta sekä väestön perusoikeuksien ja yhdenvertaisuuden toteuttamisesta, ellei samalla huolehdita siitä, että valtion alueellisen tason viranomaisilla on ohjauksen ja valvonnan edellyttämät voimavarat. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö on eri yhteyksissä esittänyt sisäasiainministeriölle lääninhallitusten sosiaali- ja terveysterveysosastojen resurssien lisäämistä. Valiokunta pitääkin ongelmallisena si-

tä, että sosiaali- ja terveysministeriö ei ole toimivaltainen ministeriö lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastojen rahoituskysymyksissä, vaikka sosiaali- ja terveysministeriön vastuulla on näiden osastojen toimialan lainsäädäntö.

Hallituksen esityksen perustelujen (s. 17/II) mukaan oikeusturvakeskuksen toimivallan laajentaminen sekä sen vaatimat lisävoimavarat on tarkoitus toteuttaa asteittain vuosien 2006—2009 aikana hallinnonalan sisäisin järjestelyin. Valiokunta pitää perusteluissa esitettyä neljän vuoden aikataulua varsin pitkänä oikeusturvakeskuksen laajennetun toiminnan tehokkaan käynnistämisen kannalta. Valiokunta toteaa kuitenkin, että lisävoimavarojen kohdentamisessa on otettava huomioon niiden hallinnonalan virastojen ja laitosten toimintaedellytysten säilyminen, joiden voimavaroja on tarkoitus uudistuksen vuoksi vähentää.

Yksityiskohtaiset perustelut

6. lakiehdotus. Yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:ssä on ehdotettu säädettäväksi määräyksistä ja pakkokeinoista, joita voidaan käyttää havaittaessa epäkohtia ja puutteita palvelujen järjestämisessä tai toteuttamisessa. Ehdotettu 20 § sisältää muun muassa mahdollisuu-

den toiminnan keskeyttämiseen ja toimintayksikön, sen osan tai laitteen käytön kieltämiseen. Voimassaoleva 21 § käy ehdotettujen 20 §:n täsmennysten vuoksi tarpeettomaksi, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa 21 §:n kumoamista.

7. lakiehdotuksen 6 a §. Lakiehdotuksessa tartuntatautilakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Terveydenhuollon oikeusturvakeskus ohjaa ja valvoo tartuntatautien vastustamistyötä erityisesti 6 a §:ssä mainituissa tilanteissa. Oikeusturvakeskuksen ohjaustehtävä kohdistuu kuitenkin tartuntatautien vastustamistyössä lähinnä toimintaprosesseihin ja yleisiin menettelytapoihin. Valiokunta ehdottaa oikeusturvakeskuksen roolin selkeyttämiseksi 1 momenttia muutettavaksi siten, että oikeusturvakeskus valvoo tartuntatautien vastustamistyötä erityisesti 1 momentissa mainituissa tilanteissa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että 1.—5. sekä 8. ja 9. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 6. ja 7. lakiehdotus hyväksytään muutettuina seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset:

6.

Laki

yksityisestä terveydenhuollosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan yksityisestä terveydenhuollosta 9 päivänä helmikuuta 1990 annetun lain (152/1990) 21 §,
muutetaan (poist.) 13, 17 ja 20 §, sellaisena kuin niistä on 13 § osaksi laeissa 79/1991 ja 1095/1992, sekä
lisätään lakiin uusi 22 a ja 22 b §, seuraavasti:

13—22 b §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

7.

Laki

tartuntatautilain muuttamiseksi

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 25 päivänä heinäkuuta 1986 annettuun tartuntatautilakiin (583/1986) uusi 6 a § ja lakiin siitä lailla 408/2002 kumotun 38 §:n tilalle uusi 38 § sekä uusi 38 a § seuraavasti:

6 a §

Terveystieteiden tutkimuskeskus ohjaa sosiaali- ja terveysministeriön alaisena lääninhallitusten toimintaa niiden toimintaperiaatteiden, menettelytapojen ja ratkaisukäytäntöjen yhdenmukaistamiseksi tartuntatautiin vastustamistyön ohjauksessa ja valvonnassa. Lisäksi Terveystieteiden tutkimuskeskus *(poist.)*

valvoo tartuntatautiin vastustamistyötä erityisesti silloin kun kysymyksessä ovat:

(1—4 kohta kuten HE)

(2 mom. kuten HE)

38 ja 38 a §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 8 päivänä marraskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Valto Koski /sd
vpj. Eero Akaan-Penttilä /kok
jäs. Sirpa Asko-Seljavaara /kok
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd
Pehr Löfv /r
Riikka Moilanen-Savolainen /kesk
Aila Paloniemi /kesk
Leena Rauhala /kd

Juha Rehula /kesk
Paula Risikko /kok
Arto Seppälä /sd
Osmo Soininvaara /vihr
Tapani Tölli /kesk
Raija Vahasalo /kok
Erkki Virtanen /vas
Tuula Väättä /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.